

Сучасні майстри, що працюють в цьому жанрі, збагачують його новою тематикою, новими орнаментальними мотивами. Сучасний петриківський розпис розвивається у сфері традиційно – побутового, самодіяльного мистецтва і творчості художників-професіоналів. Розпис застосовується в екстер'єрі та інтер'єрі громадських будівель, фарфоровій, текстильній, та поліграфічній промисловості [7].

Ю.Куник вважає, що сучасний петриківський орнамент ґрунтується на уважному вивченні реальних форм флори і створенні на основі цього незвичайних квітів, які не існують в реальному світі (наприклад, "лучка" чи "кучерявки"). Мотиви садових, лугових квітів, ягід калини, полуниці і винограду також знайшли своє застосування. Традиційним є й декоративні панно, "вазон", "букет", окрема "гілочку" і "фриз"[7].

Пройшовши складний шлях, на якому були і цінні надбання, і втрати петриківський розпис, увібрав все найкраще і не випадкове, що має бути збережене нами і передане нами, як цінна спадщина майбутнім поколінням.

Отже, вивчення історії петриківського розпису дає змогу зберегти притаманні йому риси. Завдяки майстрам цього декоративного мистецтва петриківський розпис є оригінальним символом українського живопису та культурною спадщиною людства. Збереження знань минулих поколінь допомагає донести цю спадщину до майбутніх майстрів.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Боровська О. Петриківський розпис [Електронний ресурс] / О.Боровська. – Режим доступу: <http://rospus.blogspot.com/>
- 2.Глухенька Н. Петриківські декоративні розписи / Н. Глухенька. – М. : Мистецтво, 1965. – 41 с.
- 3.Глухенька Н. Петриківські декоративні розписи. К.: Мистецтво, 1965. 64 с.
- 4.ДЖЕРЕЛА ТА СУЧАСНІСТЬ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ [Електронний ресурс] /О. Ковинева // – С.133 – 134 Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/21592/1/Kovynieva_Dzherela_ta_suchasnist_2016.pdf (дата звернення: 12.03.2018)
- 5.Кошеля О. Застосування традиційного петриківського розпису в різних галузях художньої промисловості (на прикладі робіт Марфи Тимченко та інших випускників школи декоративного малювання) / О. Кошеля // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. - 2011. - Вип. 11. - С. 41-46.
- 6.На честь засновника фабрики Петриківського розпису відкрили музей [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/short/2013/12/26/140581/> (дата звернення: 12.03.2018)
- 7.Петриківський розпис: історія та сучасність. [Електронний ресурс] / Ю.Куник // Режим доступу: <http://kumlk.kpi.ua/node/763> (дата звернення: 12.03.2018).
- 8.Реферат на тему: Особливості Петриківського розпису [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.br.com.ua/referats/Culture/115157-3.html> (дата звернення: 12.03.2018)

Білоус В.

Науковий керівник – доц. Маркович М. Й.

ТРАДИЦІЙНІ ГОЛОВНІ УБОРИ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ

Анотація. Висвітлено види, зміст, форми та особливості головних уборів наприкінці XIX – початку XX ст., різних соціальних груп населення, загальні риси та регіональні відмінності. Проаналізовано підходи різних художників щодо манери виконання національного одягу українців, в тому числі головних уборів.

Ключові слова: головний убір, художник, одяг, форма, фактор.

Актуальність теми. Головний убір – одна з важливих складових частин народного вбрання, що становить надзвичайно розвинутий складний комплекс, який не лише містить велику кількість різноманітних компонентів, а й передбачає способи її носити, поєднувати між собою, узгоджувати із зачіскою. З найдавніших часів він виконував практичну функцію – захищав голову людини від холоду, спеки, удару.

Головний убір залежить від соціально-економічних факторів, географічних та кліматичних умов, релігійних вірувань народу. Виявився найменш змінною частиною народного вбрання, з різноманітними формами, які зберігають елементи давньоруської культури [6, с.7].

Метою статті є подати етнографічну характеристику деяких основних типів головних уборів на основі творів українських художників.

Завдання:

- виявити особливості головного убору як складової частини духовної і матеріальної культури, його місце в архаїчному світогляді людини;
- показати варіанти вбрання голови на основі творів українських художників.

Об'єкт дослідження. Ілюстративний матеріал ми почерпнули з творів класиків українського живопису – Ю. Глоговського [1], О. Космічної [2], О. Кульчицької [3], Т. Шевченка [8], Н. Мартиненко та інших, які не тільки розвинули, а й суттєво оновили уявлення в цій галузі. Тому не буде перебільшенням сказати, що сьогодні без врахування та аналітичного розгляду їх наукового внеску не може обійтись праця з декоративно прикладного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Одяг – така специфічна річ, що не може зберігатись довгий час. Щоб побачити народний одяг українців можна звернутись до творів образотворчого мистецтва, у яких зафіксовано багатство та краса вбрання, головних уборів.

До головних уборів належать як поодинокі вироби (наприклад, хустини), так і складні комплекси (кибалка, чіпець, пов'язка, хустка). Типологізація відбувається за такими основними ознаками: стать, вік, матеріал, крій, конструкція, способи носіння і декорування, функціональне призначення головних методів формотворення, буденних, святкових, обрядових цілісних компонентів покриття голови, з вираженням їх символічно-мистецької сутності.

Чоловічі головні убори за матеріалом поділяються на сукняні, хутрові (малахай), солом'яні, а за формою – циліндричні (кізянка, мазниця, рогатівка, клепаня), конічні (яломка), півсферичні (кучма, шлик) [6, с. 88].

Головні убори українців середини XIX ст. можна побачити у творах і малюнках Т. Шевченка. Прагнення до вивчення культури і побуту українського народу спонукало його у 1843 р. до мандрівки по селах Київщини, Полтавщини, Чернігівщини, де він робив зарисовки з натури для видання альбому «Живописна Україна» [8].

В картині «Катерина» Тарас Шевченко зображає цікаво образ дівчини. На ній біла сорочка, червоний фартух, спідниця, її голову прикрашає червона стрічка з квітами. Можна побачити, що звичайним щоденним головним убором дівчат, як і в попередні історичні часи, була смуга тканини, або вишита стрічками, а над скронями застромляти квіти. Найбільш поширеними були вінки з маку, чорнобривців, ромашки, барвінку, півонії, жоржини, а зимою – із штучних квітів.

У XIX ст. художня своєрідність українського народного строю привертала увагу багатьох українських та російських художників – С. Васильківського, І. Іжачкевича, Д. Левицького, О. Орловського, М. Пимоненка, В. Тропініна, К. Трутковського, О. Сластіно, І. Соколова, К. Маковського, М. Рачкова, І. Репіна та ін.

Одним із цінних джерел про одяг та головні убори українців є малюнки львівського архітектора, інженера і художника Юрія Глоговського. По Галичині він зробив велику кількість акварелей і рисунків пером (понад 1700). Українській тематиці в цій своєрідній колекції присвячено більше 350 сюжетів. Серед них є роботи, виконані з натури, такі як «Селянка з Яворівщини», «Одяг дівчини. Поділля», «Вбрання жінки. С. Тисів, Долинський р-н, Івано-Франківська обл.», копії, які Ю. Глоговський зробив з давніх іконографічних і живописних творів інших художників. Художник по-науковому підходив до збирання і відтворення матеріалу, фіксував форму, колір, способи ношення одягу, в тому числі головних уборів, намагався передати різноманітність їх видів, колорит.

Дані про головні убори селян, міщан, збіднілої шляхти Східної Галичини можна почерпнути із робіт відомого фольклориста та етнографа середини XX ст. Якова Головацького [1]. У 30 – 40 роках XIX ст. він щорічно мандрував по містах і селах Галичини і Буковини, досліджував матеріальну та духовну культуру народу. Цікава така деталь: маршрути подорожей Ю. Глоговського та Я. Головацького часто збігаються. Я. Головацький подає дані про побутування чоловічої шапки «на завісах», «з таляром», жіночим смушевим або соболевім шапок, які одягали поверх хустки в Калуші, Бережанах, Бродах. А як саме виглядали ці головні убори, описані Я. Головацьким, можна побачити на рисунках і акварелях Ю. Глоговського.

Про головні убори селян довідуємось з дослідження «Украинский народ в его прошлом и настоящем». В розділі «Одежда» [7] поряд з характеристикою всіх складних частин українського вбрання подано і опис дівочих головних уборів – стрічок, вінків, жіночих хусток, наміток, які в той час ще побутували в Карпатах і на Поліссі, чоловічих головних уборів з різних місцевостей України. Крім фотографії вміщено дві таблиці з малюнками головних уборів, виконаних О. Сластьоном та Ю. Павловичем.

Образ головних уборів міститься і в малюнках О. Кульчицької, виконанні впродовж 1928-1946 рр.: «Гуцульське весілля», «Портрет дівчини в українському вбранні», «Молода у весільному вінку». У вміщених в альбомі «Народний одяг західних областей УРСР» таблицях знаходимо зображення хусток, дівочих зачісок, вінків, наміток [3]. Малюнки художниці зроблені з високим професіоналізмом, глибоким знанням побуту населення західних областей України.

Деякі відомості про головні убори можемо почерпнути з альбому О. Косміної «Українське народне вбрання» [2], зокрема з його джерельного матеріалу. В альбомі вдало підібраний ілюстративний матеріал. Це музейні експонати, сфотографовані на дівчатах, жінках і чоловіках. Надзвичайно фахово припасовані всі складові частини вбрання, у тому числі головні убори. У 2006 р. вийшла друком монографія Г.Г. Стельмащук «Давнє вбрання на Волині» [6], у якій подана характеристика головних уборів всіх верств суспільства від Княжої доби до середини XX ст. Книга рясно ілюстрована кольоровими малюнками і фотографіями.

Одна з унікальних сучасних художниць Надія Мартиненко, майже рік працювала над унікальним циклом живописних робіт. Це 36 жіночих образів, які об'єднані однією темою – головні убори, притаманні різним регіонам України [4]. Її образи легкі для розуміння, написані з любов'ю, щедрі на чисті та ніжні кольори. Характер залишає відчуття глибинного національного коріння та жіночності змістових акцентів. А погляд художниці сфокусується на доброму та світлому боці буття.

У одній із робіт Іван Проців «Молода» зображено дівчину, руки якої одягають коралі, а на задньому плані, справа від неї, підвішена хустка. Саме тло художник подав геометричним орнаментом народного килима.

Золотою серединою картини є дівчина, розміщена зліва, вбрана в українську сорочку, з вишивкою на рукавах, підв'язана червоно-жовтою крайкою. На голові зображено вінок, який містить декілька силянок, виконаний з бісеру. Найвища низка викладена живими різьколовими квітами. А з самого віночка звисають атласні стрічки. Хустка, яка забарвлена в червоний колір, підвішена на цвях, у формі ромба, доповнює картину, підтримує ідею художника. Композиція картини є цілісна. Фон, нагадує нам килим, поданий вертикальним орнаментом, у вигляді колосків, як зародження чогось нового.

Ідеєю твору виступає дівчина в ролі молодої, яка чекає свого милого. Хустка на задньому плані символізує перехід через певну мить в доросле життя.

Проте у творах образотворчого мистецтва досить часто дівочі головні убори стають лейтмотивом картини, передаючи ностальгію за красою XIX ст. Стрічки, пов'язки, вінки, хустки підкреслювали молодість і красу, і тільки тоді, коли дівчину "куплять", "викрадуть" (із весільної термінології), їй розплітають косу і ховають "дівочу красу" під очіпок (каптур), намітку або хустку — убори заміжньої жінки. Момент зняття вінка і заміна його очіпком, наміткою або хусткою добре оспівані у весільних піснях.

Упродовж багатьох століть традиційні головні убори подільських українців сформувались як складова частина національного костюма і з широкого вжитку в народному побуті вийшли в кінці XIX ст. в окремих районах — на початку XX ст., проте залишаються складовою частиною весільної обрядовості ще й досі, переважно в сільській місцевості, зокрема в обряді покривання голови. Цей обряд побутує в нас у дещо спрощеному вигляді.

Важко назвати іншу складову частину народного вбрання, що так виразно відбивала б дух часу, смаки і уявлення людей, особливо їх соціальний стан та вірування, як головні убори.

Висновки. Отже, вже на початок XX ст. традиційні головні убори (крім хустки), втратили свою знакову функцію майже наполовину, дівчата тепер у свято вінки не вдягають. Вінок перестав виконувати і оберегову функцію, хоч як знак нареченої побутує і в наші дні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головацький Я.О народной одежде и убранстве русинов или русских в Галичине и северо-восточной Венгрии. – СПб., 1877. – 85 с. ; Головацький Я. Мандрівка по Галицькій та Угорській Русі // Жовтень. – 1976. - № 6. – С.49 – 94.
2. Косміна М.С., Стельмащук Г.Г. Український стрій. / М. С. Косміна, Г. Г. Стельмащук. – Львів, 2000. – 326 с.
3. Кульчицька О.Л. Народний одяг Західних областей УРСР. / О. Л. Кульчицька // – К., Альбом. 1959. – 16., 74 табл.
4. Мартиненко Н. Колекція жіночих головних уборів/ Н. Мартиненко// Незалежний журнал РІЧ. – 2011.
5. Р. В. Захарчук-Чугай, Є. А. Антонович. Українське народне декоративне мистецтво: навчальний посібник./ Р.В. Захарчук-Чугай// – К.: Знання, 2012. – 342с., ХХХІІ с. кольор. іл.
6. Стельмащук Г. Г. Українські народні головні убори: монографія / Г. Г. Стельмащук; Львівська нац. Академія мистецтв. – 2-е вид., допов. і переробки. – Л.: Апріорі, 2013. – 276с.
7. Украинский народ в его прошлом и настоящем/ Под редакцией Ф.К.Волкова и др. – Пг., 1916. – С. 543-595.
8. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 10 т. – К., 1961. – Т. 7, кн. 1. – С. XIII ст. іл. 32,33, 34, 38, 93.

Рафальська І.

Науковий керівник – доц. Топорівська Я. В.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Одним із пріоритетних напрямків в освіті України є розвиток інформаційного суспільства та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя. Широке використання новітніх технологій у навчальних закладах I-II рівнів акредитації дає можливість розширити та підвищити ефективність використання сучасних інформаційних технологій в освіті, розкрити потенціал усіх гуманітарних дисциплін, сприяє розвитку індивідуальних здібностей студентів, формуванню пізнавальних інтересів.

У дослідженнях вітчизняних науковців, висвітлено проблеми та перспективи застосування ІКТ під час вивчення різних навчальних дисциплін та особливості їх впровадження у навчальний процес.

Аналіз розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання у різних контекстах здійснювали В. Биков, І. Вороникова, В. Гриценко, М. Жалдак, І. Кондратенко та ін. Дослідженнями з питань історичного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, проблемами періодизації в історико-педагогічній науці займалися відомі вітчизняні вчені В. Луговий, В. Майборода, О. Сухомлинська та ін. Застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій для активізації пізнавальної діяльності студентів присвячені роботи Т. Архіпової, О. Ващук, М. Голованя, В. Краснопольського, С. Лещук та ін.

Мета статті – висвітлити особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальній-пізнавальній діяльності студентів музичних коледжів.